

VALOKUVATYÖSKENTELYN KÄYTTÖ LASTEN ITSETUNTOA TUKEVANA MENE- TELMÄNÄ VARHAISKASVATUKSESSA

Jaana Joki

Opinnäytetyö
Joulukuu 2014
Sosiaalialan koulutusohjelma

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

JOKI, JAANA:

Valokuvatyöskentelyn käyttö lasten itsetuntoa tukevana menetelmänä varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö 37 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Joulukuu 2014

Opinnäytetyön aiheena on valokuvatyöskentelyn käyttö lasten itsetuntoa tukevana menetelmänä varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen toteutus tapahtui toiminnallisena valokuvakerhona päiväkodissa sisarusryhmässä. Kerhoja järjestettiin kevään aikana kaksi ja menetelmänä kerhossa käytettiin voimauttavan valokuvan menetelmää ja siihen kuuluvia työskentelytapoja soveltaen.

Tutkimusaineisto koostui valokuvakerhoissa kirjatuista havainnoista ja nauhoitetuista keskusteluista sekä vanhemmille lähetetyistä kyselyistä. Nauhoitettu litteroitu aineisto ja kirjatut havainnot ryhmästä on käsitelty sisällönanalyysin keinoin. Vanhemmille lähetetyt kyselyt toimivat tukiaineistona.

Henkilökohtaisen huomion saaminen ja myönteinen palaute olivat merkittäviä kokemuksia, jotka tukivat lasten itsetuntoa. Voimauttavan valokuvan menetelmän soveltaminen valokuvakerhossa mahdollisti monella tapaa lasten itsetunnon eri osa-alueiden tukemista. Aineiston pohjalta voidaan todeta, että valokuvakerho toimi lasten itsetunnon eri osa-alueiden tukijana mahdollistaen eri ominaisuuksien ja taitojen tiedostamisen, sosiaalisten suhteiden ja taitojen vahvistamisen, tunteiden tunnistamisen sekä myönteisen minäkuvan muodostamisen.

Voimauttava valokuva on kokonaisvaltaista lasten itsetunnon tukemista. Valokuvatyöskentely mahdollistaa sen, että lapsi oppii katsomaan itseään arvostavasti ja hyväksyvästi, toimimaan sosiaalisissa tilanteissa omana itsenään sekä tunnistamaan erilaisia tunteita. Vahva itsetunto toimii suojaavana tekijänä vastoinkäymisissä ja vastaantulevissa haasteissa. Valokuvatyöskentely sopii uudeksi itsetuntoa tukevaksi menetelmäksi varhaiskasvatukseen.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

JOKI, JAANA:

The Use of Photography as a Method of Supporting Children`s Self-Esteem in Early Childhood Education

Bachelor's thesis 37 pages, appendices 2 pages
December 2014

The objective of this study was to explore the use of photography as a method that supports children`s self-esteem in early childhood education. The study was carried out as a photography club in a kindergarten group for siblings, in which the method of empowering photography and its related ways of working were used and applied.

The data were gathered by making observations in the photography club, recording conversations, and conducting a survey among parents. The transcriptions of the recorded conversations and the observations made in the club were analysed using qualitative content analysis. The survey conducted among parents was used as a supporting material.

Getting personal attention and positive feedback are significant experiences that support children`s self-esteem. The method of empowering photography in the photography club made it possible to support different parts of the children`s self-esteem in many ways: it raised the awareness of different qualities and skills, strengthened social skills and relationships, and enabled the recognition of different emotions and building a positive self-image.

Empowering photography is a holistic way to support children`s self-esteem: the children learn to see themselves approvingly and appreciatively, act in social situations as themselves, and recognize different emotions. A strong self-esteem protects children in their future challenges and adversities. Empowering photography can be used as a new method supporting children`s self-esteem in early childhood education.

Keywords: self-esteem, empowering photography

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KESKEISET KÄSITTEET JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	7
	2.1 Itsetunto	7
	2.2 Voimauttava valokuva	11
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
	3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys	14
	3.2 Tutkimusaineisto ja menetelmät	14
	3.3 Tutkimukseen osallistujat	15
	3.4 Tutkijan rooli	16
	3.5 Valokuvakerho.....	16
	3.6 Aineiston analyysi.....	25
4	TULOKSET	26
	4.1 Sosiaalis-emotionaalinen itsetunto.....	26
	4.2 Suoritus itsetunto	27
	4.3 Fyysinen itsetunto	27
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
6	POHDINTA.....	32
	LÄHTEET.....	35
	LIITTEET	36
	Liite 1. Lupakysely vanhemmille.....	36
	Liite 2. Kysely vanhemmille	37

1 JOHDANTO

Työssäni varhaiskasvatuksessa olen törmännyt lapsiin, joiden itsetunto on huono. He eivät luota itseensä eivätkä tiedä mihin kaikkeen pystyvät. Nyky-yhteiskunnan asettamat paineet ja vaatimukset lapsille ja nuorille ovat kovat ja siksi uskon, että lasten itsetunnon tukemiseen täytyy kiinnittää huomiota jo varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatussuunnitelma korostaa lasten itsetunnon tukemista, mutta mielestäni siihen ei vielä kiinnitetä tarpeeksi huomiota.

Kerhoa suunnitellessani päädyin soveltamaan kerhon toteutuksessa voimauttavaa valokuvaa soveltuvin osin. Tärkeää menetelmän käytössä on, että ohjaaja on itse käynyt läpi henkilökohtaisen valokuvaprosessin, johon sisältyy omakuvan ja elämäntarinallisten valokuvien herättämän tunneskaalan kohtaaminen (Savolainen 2009, 222).

Koska olen itse käynyt voimauttavan valokuvan prosessin läpi opinnoissani ja oma kokemus voimauttavan valokuvan itsetuntoa vahvistavasta vaikutuksesta vahvistui sen myötä, sain ajatuksen soveltaa menetelmää lasten itsetuntoa tukevana välineenä päiväkodissa. Tutkimussuunnitelmaa tehdessäni minun oli myös perehdyttävä teoriaan itsetunnosta ja itsetunnon tukemisesta.

Valokuvaus on menetelmänä tuttu useassa päiväkodissa, mutta harvemmin lapsille annetaan mahdollista kuvata tai tulla kuvatuksi omilla ehdoillaan. Tavoitteena onkin antaa lapsille mahdollisuus kuvata heille tärkeitä asioita ja tulla kuvatuksi heidän haluamallaan tavalla sekä antaa lapsille mahdollisuus katsoa itseään hyväksyvästi. Lapset haluavat, että heidät huomataan ja heitä pidetään tärkeinä ja hyvinä juuri sellaisena kuin he ovat. Tämän tavoitteen saavuttaminen on opinnäytetyöhön liittyvän toiminnan tavoitteena. Uskon, että uusille menetelmille on tarvetta varhaiskasvatuksessa. Itsetunnon tukeminen on erityisen tärkeää, jotta lapsista kasvaa vahvoja ja pärjääviä aikuisia ja he saavat hyvän pohjan kasvulle ja mahdollisuuden vahvempina kohdata erilaisia haasteita.

Jokaisella on oikeus tulla näkyväksi ja kokea olevansa maailman ihanin, niin kuin Miina Savolainen, voimauttavan valokuvamenetelmän kehittäjä, sanoo kirjassaan *Maailman ihanin tyttö*. Hän sanoo myös, että valokuvaamalla voi osoittaa toiselle ihmiselle, kuinka

tärkeä hän on minulle (Savolainen 2008,221). Tämän vuoksi haluan valokuvaa apuna käyttäen antaa lapsille mahdollisuuden kokea olevansa maailman ihanimpia ja tärkeimpiä.

2 KESKEISET KÄSITTEET JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Itsetunto

Keskeisinä käsitteinä opinnäytetyössäni ovat itsetunto ja voimauttava valokuva.

Teoreettinen lähtökohta rakentuu itsetunnon teorian kautta. Itsetunnon määrittelylle on monia eri lähestymistapoja. Yksi määrittely on, että itsetunto on henkilön päätelmä omasta arvostaan, merkityksestään ja pätevyydestään. Opinnäytetyön teoreettisena lähtökohtana on Päivi Koiviston (2007,33) hierarkinen yksinkertaistettu malli itsetunnon rakenteesta. Hierarkisessa itsetuntomallissa *yleinen itsetunto* on yläkäsite, joka on yksilön myönteinen tai kielteinen käsitys itsestä kokonaisuutena. Yleisen itsetunnon osa-alueita ovat *fyysinen itsetunto*, *sosiaalinen itsetunto*, *suoritusitsetunto* ja *emotionaalinen itsetunto*. Osa-alueet jakautuvat lisäksi tilanteittaisiksi itsetuntoalueiksi. (Koivisto 2007, 33-34.)

Lapsen itsetunto rakentuu kokemukselle siitä, että hän on hyvä ja rakastamisen arvoinen ilman mitään suorituksia. Lapsen pitäisi kokea, että hänen ruumiinsa on hyvä sellaisena kun se on. Katseilla, äänenpainoilla ja muilla ei-kielellisillä viesteillä on suuri merkitys hyvän itsetunnon kehittymiseen. (Sinkkonen 2008, 207.) Valokuvakerhossa kiinnitin huomiota juuri näihin asioihin ja olin aidosti läsnä lapsille. Katsoin lapsia silmiin, puhuin rauhallisella äänellä ja olin myös fyysisesti lähellä lapsia.

Itsetunto kehittyy saamamme palautteen pohjalta. Toiset ihmiset toimivat ikään kuin peileinä, joista näemme itsemme. Aikuisen kiinnostus ja tuki sekä luottamus lasta kohtaan auttavat lasta tunnistamaan omat heikot ja vahvat puolet (Viljamaa 2008, 137). Lapset saivat kerhossa paljon palautetta sekä minulta ohjaajana että muilta kerholaisilta. Olin myös aidosti kiinnostunut siitä, mitä lapset halusivat sanoa ja viestiä ryhmässä. Lapset vertaavat mm. aikuisilta ja kavereilta saamaansa palautetta omaan käsitykseensä itsestään ja tekevät tämän pohjalta uusia päätelmiä itsestään (Saikkonen & Anttila 2012,7).

Itsetunto käsitteenä on hyvin moniulotteinen. Itsetunto on kokoajan muuttuva ja epämääräinen niin kuin ihmisen käsitys itsestään, omasta arvostaan, hyvydestään ja huonoudestaan onkin. Itsetunnon vaihtelu on hyvän itsetunnon perusominaisuus. (Sinkkonen 2008,172.) Tämä näkyy päiväkotimaailmassa selkeästi lasten erilaisina päivinä. On tär-

keää, että lapset voivat ja uskaltavat tuoda esiin myös heikompia puoliaan. Itsetuntoa voidaan pitää myös yhtenä perustarpeena. Jokaisella ihmisellä on tarve olla hyväksytyt ja rakastettu. (Keltikangas-Järvinen 2004,102.)

Hyvästä itsetunnosta kertoo kyky luottaa omaan itseensä, uskallus ottaa vastaan haasteita, asettaa päämääriä ja uskoa, että onnistuu selviytymään haasteista ja viemään tehtävän loppuun. Hyvään itsetuntoon kuuluu myös kyky sietää pettymyksiä. (Keltikangas-Järvinen 2004, 103.) Pettymysten ja itsetunnon romahtamisen jälkeen ihminen vahvistuu ja yleensä hyvä olo palautuu entistä voimakkaampana. Tove Janssonin kirjassa Taikatalvi Niiskuneiti ja Muumipeikko keskustelevat: Niiskuneiti on löytänyt ensimmäisen rohkean krookuksen nenännipukan. ”Pannaan lasi sen päälle, niin se selviää kylmästä yöstä”. ”Älä pane”, sanoi Muumupeikko. ”Se selviää paremmin, jos sillä on vähän vaikeuksia.”(Cacciatore 2008,33.)

Lapsen hyvästä itsetunnosta kertoo kyky suhtautua itseensä, ympäristöönsä ja tulevaisuuteensa toiveikkaasti. Hyvän itsetunnon omaava lapsi antaa luvan itselleen olla oma itsensä, leikkiä rauhassa, olla omaa mieltä asioista ja kuunnella toistenkin mielipiteitä. Kun lapsi on tasapainossa itsensä kanssa, hänellä ei ole tarvetta alistaa muita ja eripuraa toisten kanssa ei synny niin helposti. (Cacciatore 2008,15.)

Itsetunto on huono silloin kun negatiivisten asioiden määrä itsessä koetaan olevan suurempi kuin positiivisten (Keltikangas-Järvinen 1994,17) On lapsia, jotka ovat omasta mielestään kaikissa asioissa huonoja tai eivät osaa mielestään mitään. He eivät näe niitä asioita, joissa ovat hyviä vaan käsitys itsestä on monessa suhteessa negatiivinen. Huonon itsetunnon omaava lapsi ei uskalla näyttää muille muuta kuin onnistumisiaan ja hyviä puolia itsestään. Hän pelkää muiden huomaavan osaamattomuutensa ja heikot kohtansa. (Viljamaa 2008, 143.) Tällaiset lapset usein esittävät muuta kun oikeasti ovat ja näin peittävät heikot kohtansa. Itseään vähättelevä ihminen ilmaisee omalla olemuksellaan hätää ja toiset voivat aistia sen ja voivat jopa suhtautua häneen torjuen tai pilkaten (Cacciatore 2008, 15).

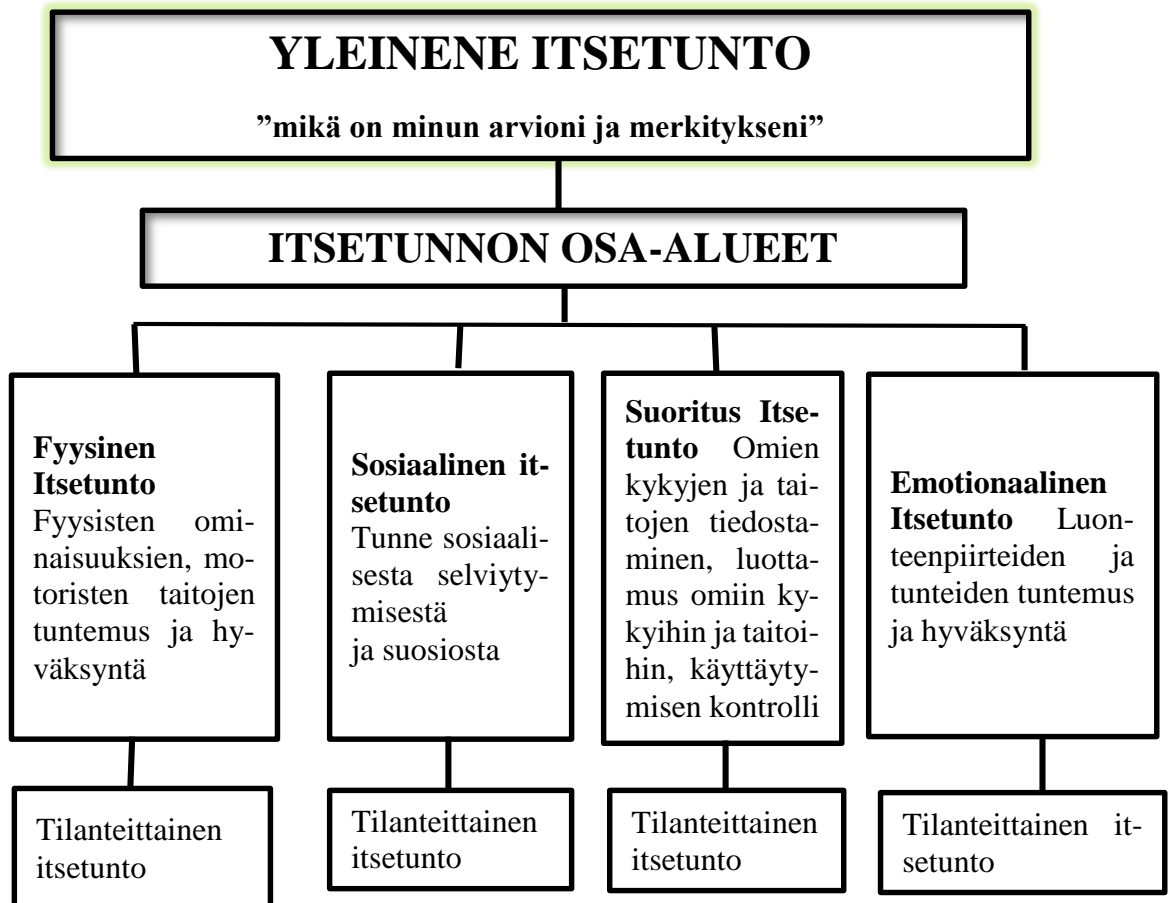
Huonon itsetunnon omaava lapsi epäilee omia voimiaan ja kykyjään selvitä haasteista (Cacciatore 2008, 11). Lapsi voi jättää osallistumatta toimintaan kokonaan, koska on varma ettei selviä siitä. Myös alisuorittaminen voi kertoa lapsen huonosta itsetunnosta.

Lapsi voi miettiä kaiken aikaa, mitä muut hänestä ajattelevat. Lapsi voi esim. leuhkia asioilla ja näin pönkittää huonoa itsetuntoaan. (Juusola 2011, 150-153.)

Väänänen ym. kirjoittavat artikkelissaan huonon itsetunnon vaikutuksista myöhemmin murrosikäisillä nuorilla. Huono itsetunto on yhteydessä artikkelin mukaan nuorten sosiaalisten tilanteiden pelkoon ja masennukseen. Jos tilanteeseen pystytään puuttumaan ajoissa, suuremmat ongelmat voidaan artikkelin mukaan välttää. (Väänänen, Isomaa, Kahtiala-Heino, Fjord, Helminen & Marttunen 2014.) Mielestäni onkin tärkeää alkaa jo päiväkotikiikillä lapsilla kiinnittämään huomiota itsetunnon vahvistamiseen, jotta edellä mainittuihin tutkimustuloksiin voitaisiin vaikuttaa.

Itsetunnosta on kehitetty monenlaisia rakennemalleja. Tässä työssä käytän Päivi Koiviston hierarkista yksinkertaistettua mallia itsetunnon rakenteesta, jonka pohjalta olen lähtenyt rakentamaan myös toiminnallista valokuvakerhoa. Koiviston mallia on helppo soveltaa käytännössä ja sen avulla on helppoa ottaa huomioon itsetunnon osa-alueet suunniteltaessa lapsille itsetuntoa tukevaa toimintaa. Samaa mallia itsetunnon rakenteesta käyttää Elina Purhonen ja Johanna Raivio opinnäytetyössään, joka käsittelee lasten itsetunnon tukemista tarinallisilla menetelmillä (Purhonen & Raivio 2013, 14).

KUVIO 1. Itsetunnon hierarkinen rakennemalli (Koivisto 2007, 33)

Koiviston (2007) itsetunnon rakennemalli pohjautuu Burnsien ja Shavelsonin esittämiin minäkäsitysmalleihin täydennettynä Rosenbergin ym. kehittämällä malleilla. Hierarkisessa itsetuntomallissa *yleinen itsetunto* on yläkäsite, joka sisältää yksilön myönteisen ja kielteisen asenteen itseensä kokonaisuutena. Koiviston mukaan yleinen itsetunto sisältää ajatuksen siitä, mikä on kunkin ihmisen arvo ja merkitys. Koiviston mukaan yleisen itsetunnon osa-alueita ovat *fyysinen itsetunto*, *sosiaalinen itsetunto*, *suoritusitsetunto* ja *emotionaalinen itsetunto*. Nämä osa-alueet jakautuvat edelleen tilanteittaisiksi itsetuntoalueiksi. Fyysisellä itsetunnolla Koivisto tarkoittaa omien fyysisten ominaisuuksien ja motoristen taitojen tuntemusta ja hyväksyntää. Sosiaalisella itsetunnolla tarkoitetaan tunnetta sosiaalisesta selviytymisestä ja suosiosta. Suoritusitsetunto käsittää omien kykyjen ja taitojen tiedostamisen, luottamuksen omaisiin kykyihin ja taitoihin sekä käyttäytymisen kontrollin. Koiviston mukaan emotionaalinen itsetunto on luonteenpiirteiden ja tunteiden tuntemusta ja hyväksyntää. Hänen mukaansa itsetunnon osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa keskenään, joten itsetunto yhdellä osa-alueella voi vaikuttaa muihin itsetunnon osa-alueisiin. (Koivisto 2007, 33-34.)

Eri teorioiden pohjalta ollaan yksimielisiä siitä, että itsetunto syntyy vuorovaikutussuhteissa. Muilta ihmisiltä saamansa palautteen perusteella yksilön käsitykset itsestään saavat joko negatiivisen tai positiivisen arvon. Kasvatusilmapiirillä on oleellinen merkitys lasten itsetunnon vahvistamisessa. (Koivisto 2007, 36-37.) Koska monet lapset viettävät suurimman osan päivästänsä päiväkodissa, on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota myös päiväkodin kasvatusilmapiiriin.

Sosiaalisia tilanteita ei voi harjoitella teoriassa, vaan muiden ihmisten kanssa tähän on hyvä mahdollisuus. Aikuiset voivat lujittaa lapsessa minä pystyn, uskallan ja osaan-asetusta (Viljamaa 2008, 25). Itsetunto kehittyy saamamme palautteen pohjalta. Muut ihmiset toimivat meille peleinä, joista näemme itsemme. Kun aikuinen on kiinnostunut lapsen asioista ja tukee tätä, kehittyy omien heikkojen ja vahvojen puolien tunnistaminen. Kun itsestä on realistinen kuva, on helpompi olla oma itsensä muiden kanssa. (Viljamaa 2008, 137.) Aikuinen voi auttaa lasta ymmärtämään, että erilaisuus on rikkaus ja että kaikkien ihmisten ei tarvitse olla samanlaisia. Kun lapsi arvostaa itseään hän uskaltaa tuoda omia peräisiä ajatuksia julki ilman pelkoa (Viljamaa 2008, 152).

Ihmisen oma persoonallisuus voi kasvaa ja kehittyä vain vuorovaikutussuhteessa toisten ihmisten kanssa. Lisäksi tarvitaan omia pohdintoja ja mielikuvia. Niiden kautta rakentuu sisäinen vahvuus, itsetuntemus, usko ja luottamus omaan selviytymiseen. Omat pohdinnat ovat vuorovaikutusta itsen kanssa, omaa sisäistä keskustelua. (Cacciatore 2008, 56.) Varhaiskasvatusympäristöissä tulisikin kiinnittää huomiota myös siihen, että lapsilla on tilaa ja paikka, missä he voivat rauhassa tehdä omia pohdintojaan.

2.2 Voimauttava valokuva

Toinen lähtökohta tutkimuksessa on valokuvan voimauttava vaikutus ja sen itsetuntoon vaikuttava voima. Voimauttavan valokuvan menetelmässä hyödynnetään neljää keskeistä näkökulmaa: albumikuvat, valokuvaustilanteen vuorovaikutus, omakuva sekä arkielämän teemojen kuvaaminen. Jokaisella lähestymistavalla päästään käsiksi hieman erilaisiin asioihin. (Savolainen 2009, 217.)

Voimauttavan valokuvan menetelmä perustuu Miina Savolaisen ja kymmenen lastenkodissa kasvaneen nuoren yhteiseen valokuvaprojektiin, jonka seurauksena syntyi kirja

”Maailman ihanin tyttö”. Valokuvausprojektissa nuoret saivat tehdä itsestään näkyväksi puolia, jotka eivät olleet päässeet esille toisten ihmisten tarpeiden ja odotusten täyttämässä arkirooleissa (Savolainen 2008, 210).

Voimauttava valokuva on pedagoginen menetelmä, jonka avulla valokuvaa voidaan käyttää yksilön ja erilaisten ryhmien voimautumis prosessin aikaansaajana. Voimautumisen keskeinen lähtökohta on, että toista ihmistä ei voi voimauttaa, voimautuminen lähtee aina yksilöstä itsestään. Voimauttavan valokuvan menetelmää voidaan käyttää vain silloin, kun voimautumisen käsitteeseen sisältyvät edellytykset vallan käytön purkamisesta, tasa-vertaisuudesta ja itsemäärittelyn oikeudesta toteutuvat. (Savolainen 2009, 211-212.)

Voimauttavan valokuvan menetelmässä käytetään neljää eri lähestymistapaa: *albumikuvat, valokuvaustilanteen vuorovaikutus, oma kuva sekä arkielämän teemojen kuvaaminen*. Jokaisella lähestymistavalla päästään käsiksi hieman erilaisiin asioihin. (Savolainen 2009, 217.)

Albumityöskentelyllä tarkoitetaan oman elämän syy ja seuraus suhteiden tarkastelua elämän varrella otettujen kuvien avulla. Valokuvatyöskentelyssä omia valokuvia tulkitsemalla opitaan ymmärtämään ja vahvistamaan itseä sekä omia ihmissuhteita. Kuvia tarkastelemalla pystytään näkemään omia ja läheisten ihmisten tarpeita, sekä voidaan nähdä yhteisöllisyyden merkitys oman onnellisuuden rakentamisessa. (Savolainen 2009, 217-218.)

Voimauttavassa valokuvassa valokuvaustilanne on erityinen vuorovaikutus tilanne, joka mahdollistaa läsnä olevaa, dialogista vuorovaikutusta toisen ihmisen kanssa. Kuvaajan on keskityttävä näkemään kuvattava tunnetasolla ja kuuntelemaan, miten tämä haluaa tulla nähdyksi. (Savolainen 2009,218.)

Miina Savolainen kertoo kirjassaan *Maailman ihanin tyttö*, että kuvaustilanteessa hänen piti kuunnella aisteillaan ja ymmärtää, millaisen kokemuksen kuvattava tarvitsee kokeakseen itsensä hyväksytyksi. Hän kertoo, että hänen tehtävänä oli olla peili, heijastaa katseilla, sanoilla ja läsnäolollaan, että juuri sillä hetkellä filmille on piirtymässä jotain ainutkertaista ja että se mitä hän kuvattavassaan näkee on hyvää ja arvokasta. (Savolainen 2008, 149.)

Lapsi tarvitsee sitä, että häntä katsotaan kauniisti, arvostavasti ja avoimesti. Lapsi etsii aikuisen katseesta vahvistusta sille, että hän on rakastettu ja hyväksytty sellaisena kun on. Nähdyn tuleminen omalla itsenään antaa lapselle mahdollisuuden kasvaa positiivisella mielellä kohti aikuisuutta. (Mattila 2011,33.)

Voimauttavassa valokuvassa omakuvien avulla tutkitaan omia erilaisia puolia, rooleja ja tunteita. Tavoitteena on opetella katsomaan itseään hyväksyvämmiin. Omakuvaa rakentavan ihmisen on pohdittava, miten hän haluaa tulla nähdyksi, mitä puolia haluaa itsessään vahvistaa ja todistaa olemassa olevaksi. Jokaisella ihmisellä on oikeus nähdä itsensä merkityksellisenä ja tärkeänä ilman, että sitä pidetään liian narsistista. (Savolainen 2009,220.)

Maailman ihanin tyttö kirjassa kerrotaan, että omakuva kuvausprosessin aikana kuvatut tytöt saivat kokea korjaavaa hyväksyvää katsetta kuvaajalta, läheisiltään sekä vierailta ihmisiltä, joita heidän kuvansa koskettivat. Tärkein katse oli kuitenkin heidän oma katse. Tytöistä otetut omakuvat tulivat heille itselleen rakkaiksi ja opetti heitä katsomaan itseään rakastavammin ja kokemaan itsensä arvokkaaksi.(Savolainen 2008, 221.)

Arjen teemoja kuvaamalla voidaan työstää sekä ajankohtaisia, voimavaroja syöviä asioita että vahvistaa iloa ja voimaa tuottavia asioita. Arjen teemoja kuvattaessa on hyvä pohtia, mitä haluaa tehdä näkyväksi, mitä haluaa todistaa itselleen tai muille, tai mitä haluaa vahvistaa. Valokuvausprosessissa lopputulosta ei voi tietää etukäteen, mutta on tärkeää valokuvata sitä teemaa, joka tuntuu merkitykselliseltä, vaikka kuvaamista aloittaessa ei vielä tiedä, miksi näin on. (Savolainen 2009, 222.) Valokuvakerhossa lasten ottamat kuvat olivat hienoja ”taidekuvia”, koska ne otettiin lasten perspektiivistä, lasten tasolta ja aiheet olivat sellaisia mitä aikuinen ei olisi helposti lähtenyt kuvaamaan.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkimustehtävänä on löytää uusi varhaiskasvatukseen soveltuva menetelmä, jolla voidaan tukea lasten itsetuntoa. Tavoitteena on tarkastella sitä, miten valokuvatyöskentely näkyy lasten itsetunnon eri osa-alueissa. Tutkimus toteutettiin päiväkodissa 1-5 vuotiaiden ryhmässä.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, johon sisältyy toiminnallinen osuus. Toiminnallinen osuus koostuu 5 valokuvakerho kerrasta, jossa valokuvilla ja valokuvauksella on keskeinen rooli. Kerhossa on neljä 3-5 vuotiasta lasta. Kerhossa paneudutaan valokuviin, itsetuntoa tukevinä välineinä. Tutkimuskysymys on, miten valokuvatyöskentely näkyy lasten itsetunnon osa-alueissa?

3.2 Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin toiminnallisten valokuvakerhojen tuottaman aineiston pohjalta. Valokuvakerhot, joita oli kaksi, kokoontuivat 5 kertaa ja siinä oli mukana 4 lasta. Yhteensä kerhoon osallistui kahdeksan lasta. Tutkimusaineisto on kerätty kymmeneltä eri kerho-kerralta ja kahdeksalta lapselta. Jokaisella kerralla toiminnan sisältö liittyi itsetunnon eri osa-alueisiin ja niitä käsiteltiin mm. valokuvia apuna käyttäen. Jokaisen ryhmäkerran jälkeen lapsilta kysyttiin palautetta Nalle-kortteja apuna käyttäen. Kerhon viimeisen kerran jälkeen lähetin lasten mukana kotiin kyselyn, johon vanhemmat kirjoittivat havaintoja lapsestaan liittyen kerhoon. Kyselyyn vastasi kuuden lapsen vanhemmat. Lisäksi havainnoin lapsia kerhossa ja kirjoitin päiväkirjaa havainnoista. Joitain keskusteluita nauhoitin ja käytin tutkimusaineistona opinnäytetyössä.

Tutkimusta suunnitellessani päätin käyttää tutkimusaineistona valokuvakerhossa tapahtuvaa havainnointia. Havainnointi oli osallistuvaa havainnointia, koska osallistuin ohjaajana tutkittavan ryhmän toimintaan (Eskola & Suoranta 1998, 99-100). Havainnointi mahdollistaa välittömän informaation saamisen esim. ryhmän toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin lisäksi käytin menetelmänä tutkimusaineiston hankintaan ryh-

mässä tapahtuvien avoimien haastattelujen taltiointia, joka antaa mahdollisuuden tarkastella tarkemmin lapsien ryhmässä tuottamia ajatuksia ja kommentteja liittyen itsetunnon eri osa-alueisiin. Avoin haastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, jossa haastattelija ja haastateltava keskustelevat tietystä aiheesta, mutta kaikkien haastatteluun osallistujien ei tarvitse käydä läpi kaikkia teema-alueita (Eskola & Suoranta 1998, 87). Tärkeäksi aineistoksi osoittautui myös kotiin lähetetty avoin kysely, josta sain merkittävää aineistoa tutkimukseeni. Viimeisen kerhokerran jälkeen lapset veivät kyselyn kotiin omien valokuva-albumien kanssa ja vanhemmat vastasivat avoimeen kyselyyn omien havaintojensa pohjalta ja keskusteltuaan valokuvakerhosta ja valokuvista lapsen kanssa. Avointa kyselyä voi käyttää, jos kysymys koskee laaja-alaista aihealuetta esim. jonkin asian vapaamuotoista arviointia ja jos vastaamista halutaan rajata vain vähän (Vilka 2005,86).

Valokuvakerhosta saadun tutkimusaineiston tarkoituksena oli tehdä näkyväksi se, miten valokuvatyöskentely näkyy lasten itsetunnon eri osa-alueissa? Erilaisten aineistonkeruumenetelmien käyttö mahdollistaa moniulotteisemman ja luotettavamman kuvan saamisen tutkimusprosessista.

3.3 Tutkimukseen osallistujat

Voimauttavan valokuvan menetelmä sopii mielestäni hyvin myös lasten identiteettityöskentelyyn ja siksi halusin lähteä työskentelemään pienten lasten kanssa tätä menetelmää soveltaen. Päiväkodissa varhaiskasvatussuunnitelmista nousi joidenkin lasten kohdalla tarve lasten itsetunnon tukemiseen, rohkaisuun ja oman itsen arvostamiseen. Ryhmään valitsin lapset, jotka eniten tarvitsivat itsetunnon vahvistamista.

Kerhoon osallistuneet lapset olivat iältään 2-5 vuotiaita tyttöjä ja poikia. Lapsilla esiintyi monenlaisia itsetunnon eri osa-alueisiin liittyviä haasteita. Osa ei halunnut tulla nähdyksi, he menivät lukkoon huomion kohdistuessa heihin ja he eivät halunneet tulla valokuvaetuiksi tai katsella omia kuviaan. Mukana olivat myös identtiset kaksoset, jotka kaipasivat oman identiteetin rakentamista ja jakamatonta huomiota. Haasteet liittyivät esim. ujouteen, esittämiseen, aggressiiviseen käyttäytymiseen ja epävarmuuteen.

Kerholaiset olivat toisilleen tuttuja, joten pääsimme helposti aloittamaan työskentelyn kerhossa. Ikäjakauma ei myöskään aiheuttanut ongelmaa sillä sisarusryhmässä toimiminen eri-ikäisten kavereiden kanssa oli lapsille jo tuttua.

3.4 Tutkijan rooli

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan rooli on keskeisempi kuin tilastollisessa tutkimuksessa. Tutkijalla on enemmän vapautta, joka antaa mahdollisuuden joustavaan tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen (Eskola & Suoranta 1998,20).

Oma käsitykseni lasten itsetunnon tukemisen tärkeydestä päiväkodissa rakentuu päiväkodissa saamastani työkokemuksesta ja toiminnasta lasten kanssa. Yhteiskunnan ongelmat kertovat myös siitä, että lasten itsetunnon tukemiseen tulisi kiinnittää huomiota varhaisessa vaiheessa. Näin he olisivat myöhemmin valmiita ottamaan vastaan yhteiskunnan asettamia haasteita.

Koska olin entuudestaan tuttu lapsille, kerhon aloittaminen kävi mutkattomasti ja lapsilla oli alusta asti turvallinen olo ryhmässä ja he uskaltautuivat mukaan toimintaan. Koska lapset olivat minulle tuttuja, pystyin samalla havainnoimaan heitä erilaisissa tilanteissa ja vertaamaan heidän toimintaansa heidän käyttäytymiseensä yleensä.

Valokuvakerhon ohjaajana toimin lapsille kanssakulkijana, peilinä ja rohkaisijana. Prosessin aikana pyrin olemuksellani välittämään lapsille ilon, keveyden ja syvällisen keskittyneisyyden tunteita sekä peilaamaan lasten koko elämää, tunneskaalaa ja persoonaa koskevaa arvostusta ja hyväksyntää. Omalla innostuksellani prosessin tuloksista houkuttelen myös lapsia uskaltautumaan luovaan prosessiin ja kokemaan iloa onnistumisestaan. (Savolainen 2009,223.)

3.5 Valokuvakerho

Kerho kokoontui aina samassa tilassa ulkona tehtyjä kuvauskertoja lukuun ottamatta. Jokainen kerhokerta oli suunniteltu erikseen, mutta kerhokerrat noudattivat samaa kaavaa, joka loi turvallisuudentunnetta lapsille. Jokainen kerta alkoi aiheeseen sopivalla alkuleikillä, jonka jälkeen käytiin läpi kuulumiskierros, jossa lapset saivat kertoa mielessään olevista asioista ja muisteltiin myös edellistä kerhokertaa yhdessä lasten kanssa. Tämän jälkeen oli toiminnan aika, johon usein liittyi valokuvausta ja oman valokuva albumin kokoamista. Lopuksi lapset antoivat palautetta Nalle kortteja apuna käyttäen.

1. KERTA

Fyysinen itsetunto

- Tietoa kerhosta ja alkuleikki
- Omien syksyn aikana otettujen kuvien katselu
- Valitaan yksi kuva oman kuvaalbumin kanteen. Albumin kannen askartelu.
- Tuntomerkit itsestä: Pituus, hiukset, silmien väri. Peilistä tutkitaan.
- Oman kuvan piirtäminen ja keskustelu millainen minä olen?
- Palaute annetaan kuvia apuna käyttäen

Ensimmäisessä valokuvakerhossa tavoitteena oli fyysisen itsetunnon tukeminen ja itsensä näkeminen hyvänä ja arvokkaana sellaisena kun on. Fyysiseen itsetuntoon kuuluu omien fyysisten ominaisuuksien tunteminen ja hyväksyminen. Lapset pääsivät tutkimaan kerhossa usealla eri tavalla itseään ja arvioimaan mikä heissä on hyvää, miltä he näyttävät ja millaisia he ovat. Tavoitteena oli vahvistaa lasten fyysistä itsetuntoa siten, että he itse oivaltavat asioita itsestään, oppivat tuntemaan itseään ja arvostamaan itseään sellaisena kun ovat. Sen lisäksi, että lapset saivat tuoda itsestään esiin hyviä ja myönteisiä asioita myös toiset lapset ja minä ohjaajana annoin myönteistä palautetta lapsen ulkoisesta olemuksesta, ja näin koko kerho vahvisti vuorollaan jokaisen fyysistä itsetuntoa.

Aloitusleikkinä ensimmäisellä kerhokerralla oli muistamisleikki, jossa lapset saivat hetken aikaa tutkia tarkasti pariaan, jonka jälkeen pyysin heitä istumaan selät vastakkain ja kertomaan kaverista niin paljon asioita joita muisti. Kaverin kuvailu osoittautui yllättävän vaikeaksi tehtäväksi kerholaisille.

Oman kuvan tutkimista jatkoimme tutustumalla peilistä omaan kuvaan. Joidenkin lasten oli vaikeaa katsoa itseään peilistä, ikään kuin heitä ei olisi kiinnostanut, mitä sieltä näkivät. Heidän oli myös vaikeaa kertoa, mitä peilistä näki, miltä he näyttävät jne. Itsen kuvailu oli pinnallista esim. vaatteiden kuvailua. Silmien värin ja hiusten värin ja pituuden kuvaaminen oli vaikeaa ja lapset tarvitsivat siinä apua.

Itseen tutustumista jatkoimme omakuvien piirtämisellä. Lapset piirsivät omat kuvat, mutta yksi lapsista ei halunnut omaa kuvaansa esille vaan rypisti kuvansa ja halusi piirtää paperin toiselle puolelle aarekartan, jota hän esitteli muille mielellään. Omassa kuvassa

joku selvästi nolotti lasta. Sama lapsi oli ryhmässä ja muutenkin hiljainen eikä halunnut kertoa mitään vaikka kysyttiin. Piirustus tehtävän jälkeen lapset saivat esitellä oman kuvansa muille, jos tahtoivat. Lapset antoivat toisilleen paljon myönteistä palautetta ja kehuivat toistensa piirustuksia. He myös esittivät toisilleen kysymyksiä kuvista.

Jatkoimme itseen tutustumista valokuvien tutkimisella. Sovelsin voimauttavaan valokuvaan osana kuuluvaa albumityöskentelyä kerhoon ja lapsille sopivaan muotoon. Valokuvista lapset pystyivät tutkimaan paitsi itseään monissa eri tilanteissa myös suhteitaan toisiin lapsiin ja eri tilanteiden tunnelmia. Olin tulostanut lapsille mahdollisimman paljon päiväkodissa otettuja valokuvia heistä itsestään, joita he saivat rauhassa tutkia. Kuvien katselu oli lapsista selvästi hauskaa ja he esittelivät omia kuviaan innoissaan muille ja kertoivat kuvista mieleen tulevia asioita. Lapset saivat valita kuvista omasta mielestään parhaan kuvan ja esitellä sen muille. Lapset osasivat tehdä valinnan nopeasti ja kertoa miksi valitsivat kuvan. Perusteluina parhaan kuvan valitsemisessa oli kuviin liittyvät mukavat muistot tai asiat, ei lapsessa itsessään olevat asiat. Valitsemansa valokuvan lapset saivat liimata oman valokuva albumin kanteen ja koristella albumin kantta haluamallaan tavalla. Lapset saivat liimata myös muut kuvat omaan albumiin haluamallaan tavalla.

Lopuksi jokainen sai kertoa jonkun asian mikä itsessä on omasta mielestä hyvää tai kivaa. Lapset kokivat itsensä hyviksi ja kivoiksi sellaisissa asioissa, joista olivat saaneet myönteistä palautetta muilta esimerkiksi vanhemmiltaan. Oman mielipiteen rakentaminen itsessä olevista hyvistä asioista oli lapsille vaikeaa mutta toisilta saatu myönteinen palaute oli tukenut lasten itsetuntoa. Tämän vuoksi valokuvakerhossa pyrin antamaan aina sopivassa tilanteessa myönteistä palautetta sanoin, mutta myös elein, ilmein ja muilla kehollisilla viesteillä.

Lapset antoivat kerrasta palautetta Nalle-kortteja apuna käyttäen. Nalle-korteissa nallehahmo esittää erilaisia tunteita. He saivat valita kortin, joka kuvasi heidän tunnettaan kerhon lopuksi ja kertoivat siitä muille. Vaikka lapset vaikuttivat kerhossa iloisilta ja innokkailta palaute kerhosta oli negatiivista. Lapset vertasivat kerhoa päiväkodissa samaan aikaan menossa olevaan vuorovaikutus leikkikerhoon, johon kuului herkkuhetki. Uskon negatiivisen palautteen liittyvän, ainakin osittain, herkkujen puuttumiseen. Yhden lapsen mielestä kerho oli ihana ja kaikki muutkin lapset halusivat kuitenkin tulla kerhoon toisellakin kerralla. Useassa tilanteessa lapset lähtivät helposti matkimaan toisten mielipidettä, miettimättä omaa mielipidettään.

Fyysistä itsetuntoa tukevia asioita kerhossa oli:

- runsas myönteinen palaute kavereilta ja ohjaajalta
- omaan kuvaan tutustuminen monia eri tapoja käyttäen
- henkilökohtaisen huomion saaminen
- katse itseän eli omien myönteisten puolien miettiminen ja etsiminen

2. KERTA

Sosiaalinen itsetunto

- Alkuleikki.
- Kuulumiskierros. Mitä muistat viime kerrasta?
- Jokainen lapsi tuo kotoa valokuvan jonka esittelee muulle ryhmälle.
- Jokaiselle lapselle jaetaan kuvia kaverista ja kaveri valitsee omasta mielestään parhaan kuvan ja kertoo miksi valitsi kuvan? Mikä kaverin kuvassa on hienoa? Mikä kaverissa on hienoa/kivaa?
- Albumin kansien koristelua ja kuvien liimaamista albumiin
- Palaute kuvia apuna käyttäen.

Toisella kerho kerralla keskityimme *sosiaalisen itsetunnon* tukemiseen valokuvia apuna käyttäen. Lapsen sosiaaliseen itsetuntoon kuuluu lapsen arvio omasta sosiaalisesta selviytymisestään ja suosiostaan ryhmässä. Tavoitteena oli mahdollistaa lapsille kokemuksia sosiaalisissa tilanteissa pärjäämisestä ja toisten lasten myönteisestä palautteesta.

Aloitimme kerhon patsasleikillä, jossa lapset saivat muotoilla toisistaan patsaita ja ottaa valmiista patsaasta valokuvan. Tarkoituksena oli vahvistaa lasten yhteistyötä ja luottamusta kaveriin. Lapset kokivat myös luottamuksen osoituksena sen, että he saivat itse valokuvata tekemäänsä patsasta. Vaati myös patsaalta rohkeutta olla valokuvattavana. Yhteistyö lasten välillä sujui hyvin ja itse otettujen kuvien katselu digikamerasta oli lapsista hauskaa.

Lapset saivat tuoda kotoa haluamiaan kuvia kerhoon ja esittelimme niitä toisille. Kerhollaiset valitsivat myös toistensa valokuvista omasta mielestään parhaimman ja kertoivat

miksi valintaan päätyivät. Valinnan tekeminen tapahtui helposti. Lasten oli myös helppompaa kertoa kavereistaan myönteisiä asioita kuin itsestään. Tarkoituksena oli harjoitella myönteisen palautteen antamista ja saamista sekä toisten myönteistä huomioon ottamista.

Lapset olivat kerhossa iloisia, osallistuvia ja selvästi tyytyväisiä saamaansa positiiviseen palautteeseen. Tällä kerralla näkyi selvästi ryhmäytymistä, kaikki juttelivat kaikkien kanssa, jokaisesta löydettiin myönteistä sanottavaa ja jokainen oli tärkeä osa ryhmää. Ryhmä lähentyi toisiaan ja lapset tulivat kerhon aikana halimaan ja heillä oli hyvä olla, ehkä saamansa myönteisen palautteen ja ilmapiirin ansiosta. Tämä kerta vahvisti käsitystä myönteisyyden valtavasta voimasta ja osoitti sen, että sosiaalisen itsetunnon vahvistaminen ei ole isoista asioista kiinni, vaan myönteinen asenne lapseen riittää.

Lapset antoivat palautetta kerrasta Nalle-kortteja apuna käyttäen. Ensimmäiseen kertaan verrattuna, lasten asenne oli muuttunut myönteiseksi ja kukaan ei pitänyt kerhoa enää tyhjänä.

Sosiaalista itsetuntoa tukevia asioita kerhossa oli:

- Runsas myönteinen palaute kavereilta ja ohjaajalta
- Myönteisen palautteen antamisen harjoittelu
- Mahdollisuus jakaa valokuvien kautta oman elämän tärkeitä asioita
- Toisen kuunteleminen ja arvostaminen keskusteluissa
- Ryhmäytyminen ja ohjaajan kanssa lähentyminen
- Luottamuksen osoitukset

3. KERTA

Suoritusitsetunto

- Alkuleikki
- Kuulumiskierros. Mitä edellisestä kerrasta jäi mieleen?
- Muovailaan taideteos jonka lapsi saa valokuvata haluamassaan paikassa
- Mukaan lempilelu, minkä lapsi saa kuvata myös miten haluaa
- Aikuinen kuvaa lasta ja lelua/taideteosta lapsen ehdoilla lapsen haluamassa paikassa
- Keskustelua siitä, missä minä olen hyvä?

- Palaute kuvien avulla.

Kolmannella kerhokerralla keskityimme suoritusitsetunnon tukemiseen. Suoritusitsetunnosta kertoo lapsen kyky tiedostaa omat taidot ja osaaminen ja luottaa niihin. Tavoitteena oli mahdollistaa lapselle kokemuksia omasta osaamisesta ja omaan osaamiseen luottamisesta.

Lapset saivat ottaa tälle kerhokerralle mukaan oman lempilelun. Aloitimme kerhon esittelemällä lelut toisille ja lapset kertoivat, miksi lelu on heille niin tärkeä. Lapset saivat valokuvata leluaan haluamassaan paikassa, ja he saivat myös miettiä, miten he haluavat tulla kuvatuksi yhdessä oman lelunsa kanssa. Toimin valokuvaajana lapsen ehdoilla. Lapset olivat innoissaan siitä, että osasivat ottaa itse valokuvia. Valokuvan ottaminen omasta lelusta ei ollut heti kaikille helppoa, mutta kaikki saivat otettua itse kuvan omasta lelustaan harjoittelun jälkeen, ja olivat ylpeitä osaamisestaan.

Omat kotoa tuodut lelut olivat lapsille todella tärkeitä ja niistä lapset halusivat ottaa valokuvia monissa paikoissa ja monta kuvaa. Lasten oli myös helpompi olla itse kuvattavana kun oma rakas lelu oli turvana. Sellaisetkin lapset jotka eivät muuten halunneet, että heistä otetaan valokuvia, halusivat heistä otettavan kuvia oman lelun kanssa. Lapset suunnittelivat kuvat tarkasti eli miten halusivat kuvassa olla oman lelun kanssa. Yksi tyttö halusi mennä pöydälle makoilemaan ja pallo oli hänen edessään, ja eräs poika halusi mennä nojatuliin istumaan niin, että lelukoira oli hänen sylissänsä. Erityisen tärkeää lapsille oli, että koko ryhmästä otettiin yhteiskuva omien lelujensa kanssa.

Seuraavaksi lapset muovailivat muovailuvahasta taideteoksen, jolle he antoivat nimen ja jota he saivat myös kuvata haluamassaan paikassa. Lapset saivat toisiltaan ja myös ohjaajalta myönteistä palautetta taideteoksistaan. Taideteosten arvokkuutta lisäsi se, että ne valokuvattiin ja kuvat saatiin omaan albumiin. Lasten keksimät nimet olivat mielikuvituksellisia, ja lapset kertoivat omien taideteostensa nimet ylpeinä. Lapset saivat myönteistä palautetta, keksimistään hienoista nimistä.

Lapset saivat liimata omaan albumiinsa edelliskerralla otetut patsasvalokuvat. Keskustelimme myös siitä, millaisissa asioissa lapset ovat hyviä? Mitä he osaavat? Lasten oli vaikeaa keksiä asioita, missä ovat hyviä ja taas koin, että lasten lopulta kertomat asiat olivat

sellaisia, mistä lapset ovat saaneet vanhemmiltaan tai muilta aikuisilta myönteistä palautetta.

Kaikki lapset olivat ryhmässä iloisia, levollisia ja tyytyväisiä. Myös palautetta annettaessa lapset olivat iloisia ja hymyileviä. Kuitenkin yksi lapsista oli sitä mieltä, että kerho oli tyhjä kun ei ollut herkkuja. Toiset olivat samaa mieltä, vaikka havaintojeni mukaan lapset olivat kerhon aikana tyytyväisiä. Koin myös, että kerhossa olevat lapset ovat avoimempia, läheisempiä ja ottavat enemmän läheistä kontaktia kerhoa ohjaavaan aikuiseen muissakin tilanteissa päiväkodissa.

Suoritusitsetuntoa tukevia asioita kerhossa oli:

- Myönteinen palaute
- Oman osaamisen esittely taideteoksilla
- Oman osaamisen esittely valokuvaamalla
- Oman osaamisen esittely kertomalla
- Lasten tuotosten arvostaminen
- Rohkaiseva, turvallinen ilmapiiri ryhmässä

4. KERTA

Valokuvauskerta

- Alkuleikki
- Kuulumiskierros. Mitä edellisestä kerrasta jäi mieleen?
- Lähdetään ulos valokuvaamaan. Lapset muodostavat parit ja he ottavat kuvia toisistaan haluamissaan paikoissa haluamallaan tavalla. Myös aikuinen kuvaa jokaista lasta hänen haluamallaan tavalla. Pareja vaihdellaan. Lopuksi vapaata valokuvausta haluamistaan asioista.
- Miltä valokuvaaminen tuntui? Millaista oli ottaa valokuvia toisesta? Miltä tuntui olla kuvattavana?
- Palaute kuvia apuna käyttäen

Lähdimme lasten kanssa ottamaan valokuvia päiväkodin lähimaastoon. Lapset saivat ottaa toisistaan kuvia siten, että valokuvattava sai päättää, miten haluaa tulla kuvatuksi ja missä. Myös minä ohjaajana kuvasin lapsia, jotka olivat niin innostuneita kuvattavana

olemisesta, että eivät välittäneet kavereista tai mistään mitä ympäristössä tapahtui. Saman kokemuksen koin myös itse omaa valokuvaprosessia läpikäydessäni. Ympäristössä tapahtuvat asiat menettävät merkityksen. He miettivät vain paikkoja, missä haluaa tulla kuvatuksi ja miten haluavat kuvassa olla. Joissain harjoituksissa lapset ovat helposti lähteneet jäljittelemään kavereiden tekemisiä, mutta tässä tehtävässä jokaisella oli oma mielipide ja toive miten itse haluaa tulla kuvatuksi ja nähdyksi. Lapset halusivat paljon kuvia ja heistä oli mukavaa kun he saivat olla kuvassa niin kuin halusivat. Korostin lapsille sitä, että he saavat olla kuvassa ihan miten itse haluavat ja se sai lapset vapautumaan ja innostumaan valokuvattavana olemisesta entisestään. Eräs lapsista kysyi lupaa irvistämiseen kuvassa, ja kun kehoitin häntä olemaan juuri niin kuin hänestä itsestä tuntuu hyvältä, lapsi oli innoissaan ja ilvehti kuvassa monilla tavoilla.

Yllättävää oli se, kuinka arat lapset rohkaistuivat menemään hurjiinkin paikkoihin kun heistä otettiin kuvia. Eräs arka poika kiipesi suuren kiven päälle kuvattavaksi, vaikka häntä jännitti kovasti ja hän ei ollut varma miten pääsee kiven päältä alas.

Omakuvissa lapset katsoivat yleensä kameraan, mutta yksi poika ei katsonut koskaan kameraan päin, vaikka muuten halusi kovasti olla kuvattavana. Omakuvissa lasten kanssa näkyi selvästi se imu, jonka itsekin koin omakuva prosessissa. Oli vain omat kuvat ja minä. Oli yllättävää huomata, miten lapset olivat täysin omassa maailmassaan suunnittelemassa omia kuviaan ja nauttivat kuvatuksi tulemisesta.

Lopuksi lapset saivat ottaa valokuvia haluamistaan asioista. Kuvista tuli hienoja taidekuvia kun kuvauksen kohteena olivat taivas, ikkuna, omat jo olemassa olevat valokuvat, lattia, askartelut, kaverit, patterin välikkö, omat jalat, peili jne. Kuvausten jälkeen mietimme millaista oli olla valokuvaajana ja valokuvattavana. Lapsista se oli mukavaa kun kuvassa sai olla niin kuin halusi ja missä halusi. Valokuvaaminen oli lapsista vain kivaa.

Itsetuntoa vahvistavia asioita:

- Nähdyksi tuleminen omilla ehdoilla
- Vuorovaikutus kuvaajan ja kuvattavan välillä
- Rohkeus olla kuvattavana
- Kuvaajana toimiminen
- Itsensä ylittäminen kuvaus paikkoja valittaessa (rohkeus)
- Hienojen itse otettujen ”taidekuvien” näkeminen

- Myönteinen palaute onnistuneista kuvista kavereilta ja ohjaajalta

5. KERTA

Emotionaalinen itsetunto

- Valokuvien liimaamista albumiin
- Jokainen lapsi katselee omia valokuvia yhdessä aikuisen kanssa. Keskustellaan kuvista ja niihin liittyvistä asioista/tunteista jne. Kirjoitetaan kuvatekstejä albumiin lapsen kerronnan mukaan.

Viimeinen kerho kerta käytettiin valokuvien liimaamiseen albumiin ja albumin koriste- luun. Lapset saivat mahdollisuuden katsella omia valmiita valokuvia albumeja yhdessä aikuisen kanssa ja samalla keskusteltiin kuvista ja niihin liittyvistä asioista ja tunteista. Kirjoitimme myös kuviin lapsen tuottamia kuvatekstejä. Lapset saivat tällä kertaa aikuiselta jakamatonta huomiota ja he saivat yhdessä aikuisen kanssa ihastella omia valokuvia ja valokuva albumia. Tarkoituksena oli antaa lapselle kokemus, että juuri hän on tärkeä ja ihana juuri sellaisena kun hän on.

Emotionaalista itsetuntoa tukevia asioita oli:

- Jakamaton huomio aikuiselta
- Lapsen omien valokuvien tutkiminen yhdessä lapsen kanssa päiväkodissa ja koto- tona
- Tunteista ja ajatuksista keskustelu
- Tunteiden nimeäminen
- Tunteiden tunnistaminen kuvista
- Lapsen kokemus siitä, että on tarpeeksi hyvä ja ihana sellaisena kun on
- Muistelu ja kokemukset kuvien kautta

Tavoitteena kerhossa oli mahdollistaa lapsille hetki identiteettityölle, jossa he itse ovat pääosassa. Jokaiselle lapselle mahdollistettiin erityisaikansa nähdäksi tulemisesta erilai- sine puolineen.

3.6 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on selkeyttää aineistoa ja tuottaa tutkittavasta asiasta uutta tietoa. Hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan selkeää ja mielekästä uutta informaatiota (Eskola & Suoranta 1998, 138). Tutkimuksessa korostuu myös teorialähtöisyys, sillä tutkin aineistoa vahvasti itsetunnon teoriaan peilaten.

Käsittelin keräämääni aineistoa sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105.) Laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto jaotellaan ensin pieniin osiin ja järjestetään uudelleen uudennlaiseksi kokonaisuudeksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109-116). Tässä tutkimuksessa jaottelin aineiston itsetunnon eri osa-alueiden alle uusiksi kokonaisuuksiksi, jonka pohjalta voi tehdä päätelmiä siitä, miten valokuvatyöskentely näkyy itsetunnon eri osa-alueissa.

Koska tavoitteenani on tutkia sitä, miten valokuvatyöskentely näkyy itsetunnon eri osa-alueissa, poimin aineistosta niitä asioita, jotka liittyvät valokuvatyöskentelyyn ja itsetunnon eri osa-alueisiin. Erittelin aineistosta esiin nousseet itsetunnon eri osa-alueisiin liittyvät asiat, värikoodeja apuna käyttäen, kunkin itsetunnon osa-alueen alle. Näin pystyn helposti tarkastelemaan mihin itsetunnon osa-alueisiin liittyvät asiat korostuivat ryhmässä ja mitkä jäivät vähemmälle. Vaikka kerhokerrat keskittyivätkin aina tiettyyn itsetunnon osa-alueeseen, kaikilla ryhmäkerroilla nousi esiin eri itsetunnon osa-alueisiin liittyviä asioita. Siksi käsittelen aineistoa kokonaisuutena. Aineiston pohjalta voin päätellä, miten valokuvatyöskentely näkyy itsetunnon eri osa-alueissa.

4 TULOKSET

4.1 Sosiaalis-emotionaalinen itsetunto

Aineistosta vahvimmin esiin nousi emotionaaliseen itsetuntoon liittyvät asiat. Lapset kertoivat paljon omista tunteistaan ja erilaisia tunteita pystyi myös havainnoimaan ryhmässä. Valokuvia tutkiessamme lapset kuvasivat omia tunteitaan valokuvissa: ”*Näytän surulliselta poikien mielestä*”, ”*iloiselta näytän*”, ”*näytän iloiselta kun mua kuvataan*”, ”*kivaa kun kuvassa sai olla niin kuin itse halusi*”, ”*tässä kuvassa tuntuu hyvältä kun sain kortin ja pinnin*”, ”*mulla on siinä riehakas tunne*”.

Kerho itsessään nosti lapsissa esiin myös monenlaisia tunteita: ”*Kuvien katselu on hauskaa*”, ”*tylsä kerho*”, ”*tyhmä kerho*”, ”*ihana kerho*”, ”*mulla oli kivaa*”. Myös havaintojen mukaan ryhmässä oli esillä monenlaisia emotionaaliseen itsetuntoon liittyviä asioita. Lapsilla oli hyvä olla ryhmässä ja he olivat levollisia, tyytyväisiä ja iloisia. He näyttivät tunteitaan myös halaamalla.

Emotionaaliseen itsetuntoon liittyvien asioiden lisäksi kerhossa korostui sosiaaliseen itsetuntoon liittyvät asiat. Valokuvia tutkiessamme huomasin, että lapsille oli merkityksellistä se ketä kuvassa on ja myös ketä muita oli paikalla kun kuvia otettiin. Myös se, mitä kuvassa tapahtuu, esim. kavereiden kanssa oli merkityksellistä ja lapset muistivat hyvin myös sen kuka kuvan on ottanut. ”*Iskä on tässä kuvassa*”, ”*äiti ja iskä on tuolla alhaalla*”, ”*äiti otti kuvan*”, ”*mummun sylissä on ihana istua*”, ”*Sara oli ylhäällä asui yläkerrassa*”, ”*Salla on kiva kun se vetää pulkalla ja hymyilee*”. Lapset pohtivat kuvien avulla omaa suhdettaan toisiin ja sitä miltä heistä on tuntunut kun he ovat olleet kuvissa kaverien tai esim. mummun kanssa.

Havainnoissani korostui myös sosiaalista itsetuntoa tukevia asioita. Kaikki otettiin hyvin ryhmään mukaan, kaikkien kanssa juteltiin ja lapset antoivat paljon toisilleen myönteistä palautetta ryhmän aikana. ”*Sä oot kiva, kun sä oot niin hauska*”, ”*M on kiva kun se leikkii kaikkien kanssa*”, ”*se on mun kaveri mä tykkään siitä*”. Lapsille oli tärkeää, että heistä otettiin yhteiskuva koko ryhmän kanssa, jossa kaikilla on oma lelu mukana. Ryhmä lähenyi toisiaan ja he olivat myös ryhmän ulkopuolella enemmän yhdessä.

4.2 Suoritus itsetunto

Suoritus itsetuntoon liittyvät asiat näkyivät ryhmässä melko vähän. Valokuvista lapset nostivat jonkin verran esiin omaa osaamistaan ja sitä mitä ovat tehneet. *”Mä vedin sitä pulkassa”, ”tossa ollaan luistelemassa”, ”pyöräilen hirveää vauhtia”.*

Yhden lapsen kohdalla tapahtui suuri muutos kuvattavana olemisessa kun hän sai tulla kuvatuksi omien lelujen kanssa tai kun hänestä otettiin kuvia kun hän temppuili tai oli rakentanut hienon lego rakennelman. Tälle lapselle oli selvästi merkityksellistä se, että hänen osaamistaan kuvattiin ja tämä varmasti vahvisti hänen suoritus itsetuntoaan. Aiemmin lapsi ei ollut halunnut tulla kuvatuksi. Äiti kertoo muutoksesta näin: *”P:stä on huomannut nyt kevään aikana muutoksen siinä, miten hän suhtautuu valokuvattavana olemiseen. Pikkuvauva-aikojen jälkeen P ei ole pitänyt valokuvattavana olemisesta tai ainakin esittää mutrunaamaa tai piiloutuu käsien tai lippalakin taakse, kun huomaa olevansa kuvattavana.*

Nyt aivan viime viikkoina P on ensimmäisen kerran pyytänyt, että hänestä otetaan kuva, kun hän on tekemässä jotain temppua, rakentanut hienon legorakennuksen tai vaikka haluaa koiraa.”

Suoritus itsetuntoa vahvistavaksi asiaksi aineistosta nousi myös se, että lapsille annettiin mahdollisuus itse ottaa valokuvia. Se oli luottamuksen osoitus, jota lapset selvästi arvostivat, koska olivat hieman ihmeissään kun saivat kameran käteensä. Oma tekemien taideosten kuvaaminen itse oli myös suoritusitsetuntoa tukevaa toimintaa ryhmässä. Valokuvaustilanteissa lasten suoritusitsetuntoa vahvisti myös se, että he uskaltautuivat ottamaan kuvia haastavissa, heille vähän pelottavissakin paikoissa. He saivat onnistumisen kokemuksia ja hienoja muistoja uskaltamisestaan valokuvan muodossa.

4.3 Fyysinen itsetunto

Fyysinen itsetunto näkyi aineistossa mielestäni yllättävän vähän. Lapset kiinnittivät omaan ulkoiseen olemukseen huomiota hyvin vähän ja oman kuvan katsominen oli hieman hankalaa sekä peilistä että valokuvasta. Lapset kuvasivat enemmän esim. tunteitaan kuvassa ja kuvan herättämiä muistoja kun omaa ulkoista olemustaan. Joihinkin yksittäisiin ulkoisiin asioihin kiinnitettiin kuitenkin huomiota esim. *”Mä näytän saparoiselta”*,

”mulla on suu auki ja hampaat”, ”mulla on kypärä ja haalarit”, ”mä oon tässä kuvassa pikkunen”, ”mun ilme on murttunen”.

Fyysiseen itsetuntoon liittyvänä asiana havainnoistani nousi esiin se, että lapsilla oli selkeä mielipide siitä miten halusivat valokuvassa olla ja miten halusivat tulla nähdyksi. Yksi lapsista on pyytämään kerhon jälkeen kotona, että hänestä otetaan kuvia vaikka aiemmin ei tykännyt yhtään kuvattavana olemisesta. Ilmeisesti hän oli oppinut katsomaan itseään hyväksyvästi kuvissa, koska aiemmin kuvaaminen oli aiheuttanut nolouden tunteita. Äiti kertoo näin:” *Aikaisemmin P:tä harmitti omien kuvien katsominenkin, tai nolotti, mutta nyt myös hän myös nauraa hauskoille ilmeilleen, kun katsellaan kuvia. Ehkä joku ”lukko” on mielessä auennut, kun on valokuvaamista päässyt tarkastelemaan leikin varjolla”.*

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustehtävänä oli tutkia sitä, miten valokuvatyöskentely näkyy itsetunnon eri osa-alueissa. Tarkastelin kerhoa kiinnittäen huomiota siihen, mitä itsetuntoa tukevia asioita se sisälsi ja miten valokuvatyöskentely näkyi lapsissa. Lisäksi havainnoimalla, keskusteluista ja vanhempien palautteesta etsin asioita, jotka viittaavat lasten kokeneen kerhossa itsetuntoa vahvistavia asioita.

Emotionaaliseen itsetuntoon sekä sosiaaliseen itsetuntoon liittyvät asiat nousivat tutkimuksessani esiin keskeisinä 3-5 vuotiaiden lasten itsetunnon osa-alueina. Lapsi alkaa ilmaista erilaisia tunteita jo alle vuoden ikäisenä ja jos hän saa vastinetta omille signaaleilleen lapsi oppii myös tunnistamaan ja erittelemään tunteitaan (Koivisto 2007, 40). 3-5 vuotiaat lapset näyttävät tunteita yleensä melko avoimesti ja onkin tärkeää, että lasten kanssa puhutaan tunteista, opetellaan käsittelemään ja nimeämään niitä. Lapsen tunteet on hyväksyttävä, niihin on vastattava ja ohjattava lasta tunteiden hallinnassa (Koivisto 2007,41). Valokuvatyöskentelyllä pyrimme käsittelemään näitä asioita ja mielestäni siinä hyvin onnistuimmekin. Kerho oli turvallinen paikka näyttää tunteita. Tunteet olivat yleensä myönteisiä iloa, läheisyyden ja toisten huomioimisen osoituksia. Tunteista uskallettiin myös puhua, esim. valokuvista lapset tunnistivat tunteitaan ja kertoivat niistä myös muille.

Sosiaaliseen itsetuntoon liittyvät asiat korostuivat myös aineistossa. Kun lapsi siirtyy kotoa esim. päiväkotiin, hän joutuu pohtimaan ja arvioimaan suosiotaan ja sosiaalisia taitojaan. Päiväkotiympäristössä korostuu sosiaalinen itsetunto ja lapsen on haettava kiintymystä ja hyväksyntää erilaisilla keinoilla joihin on kotona tottunut. (Koivisto 2007,39.) On myöskin hyvin luonnollista, sillä sosiaalisilla suhteilla ja vuorovaikutuksella läheisiin aikuisiin sekä myös kavereihin on suuri merkitys 3-5 vuotiaiden lasten elämässä. Viimeistään viiden vuoden iässä alkaa kavereiden merkitys itsetunnon rakentajana korostua. Siksi onkin tärkeää, että lapsella on hyviä vertaissuhteita. (Koivisto 2007, 35.) Lapset pohtivat omia kokemuksia sosiaalisista suhteista ja miettivät esim. kuka on minun kaveri, ja kenen kanssa on hyvä leikkiä ja olla? Omat läheiset aikuiset ovat lapselle myös tärkeitä ja peilaamalla heihin opitaan asioita ja harjoitellaan myös sosiaalisia suhteita. Valokuvatyöskentely toimi lapsille sosiaalisen elämän tarkastelumenetelmänä ja ryhmässä toimiminen oli käytännön harjoittelua toisten kanssa olemiseen.

Lapset saivat kerhossa paljon huomiota ja aikaa kerhoa ohjanneelta aikuiselta sekä muilta kerhoon osallistujilta. Lapset saivat myös paljon myönteistä palautetta sekä kerhon ohjaajalta että kerho kavereilta. Lapset saivat harjoitella sosiaalisia taitoja sekä vuorovaikutustaitoja turvallisessa ympäristössä ja pienessä ryhmässä. Melko pian kerhon alettua kerholaisista kehittyi tiivis ryhmä, joka oli ylpeä omasta kerholaisuudestaan ja halusi esim. yhteiskuvilla vahvistaa ryhmän yhteishenkeä. Lasten itsetuntoa vahvistavina asioina ryhmässä nousi nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi tuleminen kokemukset.

Lasten omanarvon tunnetta ja itsen hyväksymistä vahvisti omakuvien ottaminen sekä tutkiminen yksin ja ryhmässä. Lapset oppivat katsomaan itseään kuvista hyväksyvästi ja löytämään kuvista tunteita ja sosiaalisia merkityksiä. Valokuvattavana olemisesta tuli lapsille myönteinen asia ja he oppivat olemaan kuvattavina omina itsenään. Lapsista oli myös vapauttavaa se, että he saivat itse määritellä, minkälaisia kuvia heistä otetaan ja miten he kuvassa ovat.

Lapset saivat kerhossa paljon osaamisen ja onnistumisen kokemuksia ja tämä vahvisti mm. lasten suoritusitsetuntoa. Lapset saivat luottamuksen osoituksena ottaa itse valokuvia ja ihastella onnistumisiaan kuvien muodossa. Myös monenlainen toiminta tuki mm. lasten suoritusitsetuntoa. Myös keskustelut siitä, missä kukin on hyvä ja mitä osaa loi rohkeutta luottaa omiin kykyihin.

Tutkimustuloksista voi todeta, että valokuvatyöskentely näkyy itsetunnon eri osa-alueissa ja se loi mahdollisuuksia käsitellä asioita liittyen itsetunnon eri osa-alueisiin. Valokuvatyöskentelyä voi toteuttaa monella eri tavalla. Tärkeää tässä kerho projektissa oli lapsen osallisuus, kuuleminen ja kunnioittaminen sellaisena kun lapsi on. Sensitiivinen ja dialoginen kohtaaminen näkyi kerhossa lasten turvallisuuden tunteena, rohkeutena kertoa omia mielipiteitä ja rohkeutena näyttää tunteita. Vuorovaikutuksella ja kohtaamisella oli kerhossa suuri merkitys.

Valokuvatyöskentelyä voisi kokeilla myös yksilötyöskentelynä itsetunnon tukemista tarvitsevan lapsen kanssa. Myös erityistä tukea tarvitsevat lapset hyötyisivät tämän kaltaisesta itsetuntotyöskentelystä vaikka työskentelymuoto sopii mielestäni kaikille. Kerho sai lapsissa aikaan voimautumista, rohkeutta näyttää tunteita ja itsen hyväksymistä sekä itsetunnon osa-alueiden vahvistumista.

Vanhemmilta saatu palaute vahvisti käsitystä siitä, että kerholla on ollut merkitystä ja vaikutusta lasten itsetuntoon ja käsitykseen heistä itsestään. Lapset ovat kertoneet vanhemmille paljon tunteistaan ja ajatuksistaan liittyen kerhoon ja myös muutosta valokuviiin ja valokuvattavana olemiseen on ollut nähtävissä. Myös sosiaalisia suhteita lapset ovat pystyneet sanoittamaan kuvien kautta.

Analyysin perusteella voidaan todeta, että valokuvatyöskentely vaikuttaa kaikkiin itsetunnon eri osa-alueisiin. Emotionaaliseen ja sosiaaliseen itsetuntoon liittyvät asiat korostuivat ryhmässä, mutta myös suoritusitsetuntoa ja fyysistä itsetuntoa tukevia asioita aiheistosta löytyi. Emotionaalisen itsetunnon ja sosiaalisen itsetunnon korostuminen kertoo mielestäni siitä, että kerhoon osallistuneet 3-5 vuotiaille lapsille on merkityksellistä se, miltä heistä tuntuu, millaisessa tunneympäristössä he elävät ja millaisessa sosiaalisessa ympäristössä he elävät. Todennäköisesti vasta myöhemmällä iällä lapsilla korostuu fyysiseen itsetuntoon ja suoritusitsetuntoon liittyvät asiat. Tutkimustuloksesta voisi päätellä, että päiväkotikäisten 3-5 vuotiaiden lasten kohdalla valokuvatyöskentelyllä voidaan tukea emotionaalisen ja sosiaalisen itsetunnon osa-alueita ja vasta myöhemmin kiinnittää enemmän huomiota fyysisen ja suoritusitsetunnon tukemiseen. Itsetunnon kokonaisvaltaisesta tukemisesta ei tosin ole kenellekään haittaa.

6 POHDINTA

Valokuvakerhon suunniteltu runko toimi melko hyvin ja valokuvatyöskentelyn käyttö itsetuntoa tukevana menetelmänä osoittautui myös toimivaksi. Valokuvatyöskentely kiinnosti ja innosti lapsia sekä mahdollisti samalla itsetunnon eri osa-alueiden tukemisen. Kerhosta muodostui lapsille turvallinen ryhmä, missä he pystyivät ja uskalsivat näyttää tunteita ja rohkeasti toteuttaa omia näkemyksiään siitä, miten haluavat tulla nähdyksi. Aloituskerta oli lapsille kuitenkin melko haastava, vaikka ajattelin fyysiseen itsetuntoon liittyvien asioiden olevan lapsille helppoja käsitellä. Näin ei kuitenkaan ollut ja jatkossa valitsisin aloituskerraksi sosiaalista tai emotionaalista itsetuntoa käsittelevän kerhokerran.

Valokuvakerhoon kuului myös muita itsetuntoa tukevia toimintatapoja, joista lapset eivät aina olleet kiinnostuneita. Kerhossa oltaisi voitu keskittyä myös pelkkään valokuvatyöskentelyyn ja jättää esim. alkuleikit ja muutakin toimintaa pois. Pelkällä valokuvatyöskentelyllä olisi varmasti saatu samoja tuloksia aikaan. Valokuvatyöskentely vaatii aikaa ja sitä olisi voitu kerhossa käyttää enemmänkin, mutta käytännön syistä se ei ollut mahdollista.

Valokuvatyöskentely oli lapsille tärkeää ja siihen olisi voinut käyttää enemmänkin aikaa. Lapset odottivat kovasti, että pääsevät ottamaan valokuvia ja valokuvattavaksi. Lapsista oli hienoa, että juuri heistä haluttiin ottaa valokuvia ja, että he itse saivat päättää miten heitä kuvataan ja missä. Myös valokuvien katseleminen oli mieleistä. Lapsista löytyi uusia piirteitä, ja jotkut lapsista ylittivät itsensä, esim. arka poika halusi ehdottomasti tulla kuvatuksi todella ison kiven päällä, johon kukaan muu ei uskaltanut kiivetä. Lapset kokivat myös innostusta siitä, että saivat itse käyttää kameraa ja heidän ottamat kuvat onnistuivat ja saivat osakseen ihastelua.

Lapset kokosivat itselleen valokuva-albumin omista valokuvistaan. Valokuva-albumista tuli lapsille tärkeä ja he olivat ylpeitä siitä ja sinne kootuista valokuvista. Lapset halusivat aina uudestaan ja uudestaan katsoa albumejaan ja myös toisten albumeja. Kerhon viimeisellä kerralla lapset saivat albumit kotiin yhdessä perheen kanssa katseltavaksi. Vanhempien antamasta palautteesta päätellen, lapsille oli tärkeää, että myös vanhemmat ja muu

lähipiiri sai nähdä heidän valokuviaan. Itsetuntoa vahvistavaa myönteistä palautetta tuli näin myös kotoa.

Ohjaajan rooli kerhon vetäjänä sekä myönteisen, sensitiivisen ja dialogisen ilmapiirin luojana oli tärkeä. Koska lapset olivat minulle ennestään tuttuja, havainnointi onnistui mielestäni hyvin toiminnan ohessa. Kirjasin heti havaintojani muistiin kerhon aikana ja osittain heti kerhon jälkeen. Nauhoitettu aineisto tuki hyvin havaintoja samoin kun vanhemmilta saatu palaute.

Lapsilta kerätty palaute kerhokertojen jälkeen Nalle kortteja apuna käyttäen osoittautui haasteelliseksi, koska lapset eivät valinneet kortteja oman arvion pohjalta vaan matkivat kavereita. Sanallinen palaute toimi paremmin vaikka siinäkin lähdettiin helposti jäljittelemään kaverin mielipidettä. Ehkä oman tunteen löytäminen korteista oli näin pienille lapsille vielä haastavaa.

Vanhemmille lähetetty kysely kerhon päätyttyä osoittautui onnistuneeksi aineiston keruu menetelmäksi. En rajannut kyselyä liikaa, että kaikki mahdollinen kerhoon liittyvä palaute tai huomio tulisi minulle tietoon. Vanhemmat vastasivat kyselyyn monisanaisesti ja olivat havainnoineet ja haastatelleet lasta perusteellisesti.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavia asioita ovat mm. tutkimukseen osallistuneiden vähäinen määrä sekä tutkimuksen johtopäätösten tekeminen havainnoimalla ryhmää. Pyrin määrittämään tutkimuskysymyksen siten, etten lähtenyt hakemaan tutkimuksesta selkeää yksiselitteistä vastausta kysymykseen, vaan havaintoja valokuvatyöskentelyn mahdollisuuksista lasten itsetunnon tukemisessa. Valokuvatyöskentely sisälsi paljon itsetunnon eri osa-alueita tukevia asioita, jotka toin esiin eri kerhokertoja esittelevässä osiossa. Mielestäni löysin vastauksen tutkimuskysymykseen: Miten valokuvatyöskentely näkyy lasten eri itsetunnon osa-alueissa.

Tutkimusta arvioidessa on tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuksen eettisyyteen. Kerroin tulevasta tutkimuksesta lasten vanhemmille vanhempainillassa ja kerroin millaisesta tutkimuksesta on kysymys. Myöhemmin lähetin lupakyselyn kirjallisena kotiin täytettäväksi. Kerhon alussa kerroin lapsille keskustelujen nauhoittamisesta. Lapsilla oli myös mahdollisuus kieltäytyä kerhoon osallistumisesta, mutta kaikki halusivat osallistua.

Tutkimuksessa on tärkeää, että lapset saavat säilyttää oman anonyymiyden ja siksi tutkimuksessa ei käytetä lasten nimiä ja nimikirjaimetkin on muutettu. Tutkimuksesta ei myöskään käy ilmi, missä päiväkodissa tutkimus on tehty ja keitä tutkimukseen on osallistunut. Muutkin lapsen tunnistamiseen mahdollistavat asiat on poistettu aineistosta.

LÄHTEET

Cacciatore, R., Korteniemi-Poikela, E., Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva: Bookwell Oy.

Eskola, J.&Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY:n graaffiset laitokset.

Koivisto, P. 2007. ”Yksilöllistä huomiota arkisissa tilanteissa.” Päiväkodin toimintakulttuurin kehittäminen lasten itsetuntoa vahvistavaksi. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirja.

Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.

Purhonen, E., Raivio, J. 2013. Lapsen itsetunnon tukeminen tarinallisilla menetelmillä. Opinnäytetyö. TAMK.

Saikkonen, P. & Anttila, M. 2012. Supporting childrens self-esteem in early childhood education. A play booklet for kindergarten teachers. Helsinki Metropolia University of Applied Sciences. Opinnäytetyö.

Savolainen, M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.

Savolainen, M. 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L.(toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Savolainen, M. 2014. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Luettu 28.7.2014. <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelmä.htm> .

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: Bookwell Oy.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Viides uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Viljanmaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Väänänen, J., Isomaa, R., Kahtiala-Heino, R., Frojd, S., Helminen, M., Marttunen, M. 2014. Decrease in self-esteem mediates the association between symptoms of social phobic and depression in middle adolescences in a sex-specific manner: a 2-year follow-up of a prospective population cohort study. Artikkel. Luettu 18.8.2014. <http://dx.doi.org/10.1186/1471-244x-14-79>

LIITTEET

Liite 1. Lupakysely vanhemmille

Jaana Joki

TAMK Sosiaali-alan koulutusohjelma (Sosionomi AMK) LUPAKYSELY VANHEM-
MILLE

Teen opinnäytetyötä aiheesta ”Valokuvat lasten itsetuntoa tukevana välineenä päiväko-
dissa”. Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa Sosionomiksi.

Annan luvan

 kuvata lastani päiväkodissa käyttää kuvia päiväkodissa ryhmätilanteissa

Valokuvia ei käytetä opinnäytetyössä eikä levitetä eteenpäin. Opinnäytetyössä ei käytetä lasten nimiä eikä muita tunnistettavia elementtejä. Lapset saavat omat valokuvat kotiin projektin päättyttyä.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Liite 2. Kysely vanhemmille

Lapsen nimi:

Kirjoita vapaamuotoisesti, mitä lapsi kertoo kotona valokuvakerhosta? Mitä hän kertoo valokuvista? Miten hän kuvaa itseään valokuvissa? Mikä on ollut kivaa, mikä ei? Kaikki aiheeseen liittyvä lapsen tuottama pohdinta aiheeseen liittyen on tärkeää!

